

Proč mlčí Česká inspekce životního prostředí?

názor

Ing. IVO VICENA, CSc.

Lesníci, přírodovědci i veřejnost sledují s obavami zprávy o vysekávání kleče v Beskydech. Po Krkonoších a Jeseníkách jsou to další hory, v nichž „ekologické hnutí Duha“ organizuje v nejvyšších horských polohách vysekávání této dřeviny, která tam plní významnou úlohu při zadržování sněhu a jeho pomalého odtávání, zadržuje dešťové srážky, brání odplavení zeminy a humusu, zamezuje na prudkých svazích půdním sesuvům, chrání dešťovou vodu před rychlým odtokem, upevňuje horská skaliska a zvyšuje zásobení spodních vod.

Zvlášť v současném klimatickém suchu je význam kleče pro hydrologii vysoký. Pomáhá zpevňovat svahy a pohyby kamenných bloků. Zvyšuje bezpečnost horských bystrin, což i v nejnějnější době při častých přívalových srážkách je velmi důležité.

Při horní hranici lesa má kleč význam při ochraně půdy před erozí, odplavováním, odvíváním větrem, upevňování kamenitých sutí a ochraňuje povrch půdy při odvívání půdních částic při suchém období.

K JÍMÁNÍ SRÁŽEK

Kleč má přispívat k jímání dešťových i sněhových srážek, při vsakování vody do půdy a při zmiřování přívalových povodňových odtoků. Beskydy byly postiženy silně povodní naposledy například v roce 1997. Připomenout je třeba i její příznivý vliv kleče na vzdušnou i půdní teplotu a ochranu půdy před promrzáním. Podstatně omezuje pohyb větru a zlepšuje tím klimatické poměry při horní hranici lesa.

Na Šumavě je její příznivý vliv oceňován při ochraně rašelinišť, a proto jí škodí okolní umírání smrků kůrovcem. V době velkých imisních škod odolávala kleč podstatně lépe než ostatní dřeviny. Její vlastnosti jsou oceňovány v Evropě i v zahraničí. V období osídlování hor od 17. století se původní rozloha klečových porostů snížila v Krkonoších o 1000 hektarů. Proto je třeba kladně hodnotit snahy minulých gene-

I kleč na Šumavě má svůj velký význam. Nynější kůrovcová kalamita vede k usychání smrkových porostů v blízkosti rašelinišť a zhoršuje tak jejich vodní režim.

VÝZNAM. Zvlášť v současném klimatickém suchu je význam kleče pro hydrologii vysoký. Pomáhá zpevňovat svahy a pohyby kamenných bloků. Snímek z loňského srpna zachycuje odstraňování kleče z vrcholových partií Jeseníků. Foto: Deník

rací lesníků a přírodovědci o její zachování i rozšíření všude, kde došlo v minulých staletích k jejímu vysekávání. Její současné ničení v Beskydech se zdůvodňuje tím, že se někdy v budoucnu zvětší plochy borůvek, aby z toho měli užitek ptáci (nebo i sběrači s-hřebenů...).

Kleč byla vždy velmi cennou dřevinou. Její význam zdůrazňovali lesníci, přírodovědci, hydrologové i obyvatelé hor. Pro své významné vodohospodářské vlastnosti byly polohy s klečí zařazeny do chráněných oblastí povrchových vod na hřebenech Krkonoš, Jeseníků, Beskyd i Šumavy. Je užitečné, když se těmito otázkami zabývají nyní různí odborníci.

NEVRATNÉ ŠKODY

Zmenšování rozlohy klečových porostů může vést k nevratným škodám na přírodním prostředí a také vyvolat ohrožení lidských životů. Nebezpečí sněhových lavin je stále aktuální, jsou toho důkazem i smrtelné případy turistů z nedávných let, například z února 2009 v Kotli v Jeseníkách. Statistika Krkonoš eviduje za poslední 44 let 964 sněhových lavin.

Jsou ještě v paměti rozsáhlé půdní sesuvy v údolí Desné v roce 1950 v Jeseníkách, jejichž následky jsou dodnes patrné. Vedly ke značnému poškození přírodních poměrů, a to jak lesů, tak i půdy a živých organismů v ní.

Následky se odstraňovaly desítky let a nejsou dosud zcela zaceleny. Krkonoše, Jeseníky i Beskydy a Šumava jsou vyhlášenými chráněnými oblastmi přirozené akumulace vod, v Beskydech byla tato oblast založena v roce 1978. V nich se má hospodařit zvláště šetrně.

I kleč na Šumavě má svůj

Kleč byla vždy velmi ceněnou dřevinou. Její význam zdůrazňovali lesníci, přírodovědci, hydrologové i obyvatelé hor. Pro své významné vodohospodářské vlastnosti byly polohy s klečí zařazeny do chráněných oblastí povrchových vod na hřebenech Krkonoš, Jeseníků, Beskyd i Šumavy.

velký význam. Nynější kůrovcová kalamita vede k usychání smrkových porostů v blízkosti rašelinišť a zhoršuje tak jejich vodní režim.

V části klečových porostů byly zjištěny odlišnosti v zastoupení některých druhů rostlin, např. hořců, jestřábníků, prhy, konikleců nebo zvonků nebo při výskytu některých ptačích druhů a hmyzu. V Beskydech mají vysekanou kleč podle ČTK nahradit porosty borůvek. Rozhodnutí, že z těchto důvodů se již likviduje 10 až 90 procent uměle vysazených klečových porostů, je pro přírodu a životní prostředí nebezpečné.

V Krkonoších i Jeseníkách, kde před 200 až 400 lety byla při tehdejších „budních“ hospodářství kleč zničena na ploše přes 1000 hektarů, se lidé přesvědčili, že pak začalo docházet k rozsáhlým svahovým sesuvům, například v Jeseníkách v srpnu roku 1880 nebo v červenci roku 1893 a pokračovaly ještě v roce 1903 nebo v roce 1921. Důvodem pro umělé zalesňování klečí byly stále se opakující ničivé povodně, které koncem 19. století postihly Jeseníky šestkrát,

v první polovině 20. století osmkrát.

Umělé zalesňování klečí začalo v německém Harzu již kolem roku 1770, provádělo se v bavorských a rakouských Alpách, v našich horách, na Slovensku, ale také v Dánsku, v Rusku, na Ukrajině. Za 400 let bylo pastvou a záměrným vysekáváním a vypalováním v Krkonoších zlikvidováno na 1000 ha klečových porostů, tedy asi čtvrtina jejich původní výměry. Tuto plochu mělo nahradit umělé zalesnění, které bylo vyprojektováno po roce 1952 na ploše 912 hektarů, protože přirozená obnova byla velmi pomalá.

Důvody, které vedly v minulosti asi 100 letech k umělému zalesňování a také k použití kleče z Alp a v malém rozsahu z Pyrenejí, která se u nás dobře ujala a která jako v domovských horách i u nás plní dobře svoje hydrologické a půdoochranné poslání.

NEŽÁDOUCÍ TRAVINY

Proto rozhodnutí o vysekávání kleče v Krkonoších, Jeseníkách a nyní i v Beskydech se jeví jako nesprávné a pro přírodu škodlivé. Po vysekání kleče se na plochách rozrůstají hlavně některé nežádoucí traviny jako smilka, které na dobu několika desetiletí zabrání přirozenému šíření jiných žádoucích druhů, přičemž samotné travní porosty jsou hydrologicky nesrovnatelně horší než vysekaná kleč.

Pro celkové životní a přírodní prostředí je vysekávání kleče na horách nepřínivé a udivuje proto postoj České inspekce životního prostředí, že takový postup schvaluje.

autor je lesník a soudní znalec (mezititulky redakce)

ČIŽP nemá kompetenci tyto zásahy schvalovat

reakce na názor

Lokality v nejvyšších polohách Beskyd, Jeseníků a Krkonoš, kam byla v minulosti vysazována kleč, jsou součástí velkoplošných

nebo maloplošných zvláště chráněných území ve smyslu zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Zásahy v těchto územích probíhají výhradně se souhlasem, v některých případech jsou i iniciovány, věcně a

místně příslušným orgánem ochrany přírody, zpravidla správou národního parku nebo správou chráněné krajinné oblasti.

Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) tedy nemá kompetenci tyto zásahy

schvalovat a není ani dotčeným orgánem státní správy v dané věci.

Ing. Jan Klapuš, ředitel odboru ochrany přírody, lesa a CITES, Česká inspekce životního prostředí